

2005. – 550 с.

2. Волков О. І. Інноваційний розвиток промисловості України / Волков О. І., Денисенко М. П., Гречан А. П. – К.: КНТ, 2006. – 648 с.

3. Горбатенко А. В. Державна підтримка інноваційних проектів / А. В. Горбатенко // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса, 2002. – Вип. 13. – С. 252–255.

4. Смеричевський С. Ф. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної стратегії активізації діяльності промислових підприємств / С. Ф. Смеричевський // Прометей: регион. сб. науч. трудов по экономике. – Донецьк, 2003. – № 1(10). – С. 146–157.

5. Дмитренко М. А. Роль держави у підтримці та стимулюванні інноваційної діяльності / М. А. Дмитренко // Вісник Укр. акад. банків. справи. – 2003. – № 1(14). – С. 77–81.

6. Наукова та інноваційна діяльність в Україні в 2007 році: стат. зб. / [за ред. І. В. Калачова]. – К.: Держ. ком. статистики України, 2008. – 362 с.

7. Держінвестицій компенсувало відсотки за кредитами для 19 проектів на суму 144,5 млн. грн. / Державне агентство України з інвестицій та інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=155&id=850>.

8. Держінвестицій надало пільгові кредити для 17 проектів на суму 767,4 млн. грн. / Державне агентство України з інвестицій та інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=155&id=849>.

9. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2007 рік / М-во екон. України. – К.: М-во екон. України, 2008. – 256 с.

УДК 330.341.2 : 338.45

І. В. Дульська

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

РЕСУРСНІ ЧИННИКИ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ

Розглянуті структурно-динамічні зрушення в ресурсному забезпеченні структурних трансформацій інвестиційного процесу в промисловості України та передумови його активізації в ринкових умовах. Досліджуються структурні, інституційні, технологічні та фінансові чинники формування інвестиційного потенціалу промислових підприємств України, роль іноземних інвестицій в інвестиційному процесі в галузях промисловості.

Ключові слова: інвестиції, потенціал, ресурси, фонд, інноваційна діяльність.

Рассмотрены структурно-динамические изменения ресурсного обеспечения структурных трансформаций инвестиционного процесса в промышленности Украины

© *І. В. Дульська, 2009*

и предпосылки его активизации в рыночных условиях. Исследуются структурные, институциональные, технологические и финансовые факторы формирования инвестиционного потенциала промышленных предприятий Украины, роль иностранных инвестиций в инвестиционном процессе в отраслях промышленности.

Ключевые слова: инвестиции, потенциал, ресурсы, фонд, инновационная деятельность.

The structural-dynamic changes of provision of investment resources of structural transformations in industry of Ukraine and the conditions of its surge in market conditions are considered. We've studied the structural, institutional, technological and financial factors in forming the investment potential of industrial enterprises of Ukraine, as well as the role of foreign investment in the investment process in the industries.

Keywords: investments, potential, resources, funds, innovation activity.

Збільшення конкурентоспроможності провідних галузей національної економіки в умовах глобалізації шляхом їх швидшої модернізації є надзвичайно актуальним. Особливо гостро це питання стоїть для провідної галузі – промисловості. Його можливо здійснити лише при структурних трансформаціях усієї взаємопов'язаної системи складових інвестиційного процесу (мотиваційної, інституційної, ресурсної, організаційної, технологічної, соціальної, регіональної тощо), яка є чинником його активного й ефективного перебігу в напрямі підвищення технологічного укладу національної економіки. Ресурсні фактори є одними з найважливіших, тому їх структурні зрушення потребують аналізу і теоретико-методологічного визначення.

У науковій літературі найчастіше увага акцентується на важелях управління інвестиційним процесом [1], стимулюванні з боку держави його інновативно-інноваційного розвитку [2]. Проте в умовах ринку діють автоматичні стабілізатори, катализатори та акселератори інвестиційного процесу, які значною мірою забезпечують його ресурсну складову, що при виваженій підтримці держави на стратегічних напрямках уможливають сталий технологічний прогрес національної економіки. В посттрансформаційній економіці вони ще остаточно не сформовані, тому способи їх визначення та активізації – недостатньо вивчена наукова проблема, а дослідження стану, тенденцій і закономірностей ресурсного забезпечення інвестиційного процесу в промисловості України на нинішньому етапі та його роль у технологічній модернізації промислового комплексу – актуальне наукове завдання.

З огляду на сучасний технічний стан реального сектору економіки та її провідної ланки – промисловості, перехід до інновативно-інноваційної економіки (заснованої на знаннях) можливий лише через зміни технологій виробництва шляхом упровадження наукоємних і високотехнологічних процесів, зниження ресурсомісткості виробництва в умовах збільшення вартості всіх ресурсів, значна частина яких імпортується. Це дасть змогу збільшити частку продукції з високим ступенем переробки сировини і розширити обсяги реалізації продукції на внутрішньому і зовнішніх ринках. Для цього слід здійснити системні зміни у структурі основного капіталу на користь найсучаснішої ефективної техніки і технологій, що, у свою чергу, можна досягти лише через інтенсивне інвестування всіх галузей економіки, яке створить індукований попит на споживчі й інвестиційні товари та акселеративний ефект.

Передумовами активізації інвестиційного процесу також є швидке реформування відносин власності на промислових підприємствах, яке в жорстко конкурентних умовах глобалізованого ринку створить необхідний і достатній розмір мотивації в розвитку всіх суб'єктів господарської діяльності – власників підприємств (будь-якого масштабу та типу інвесторів – стратегічних, міноритарних, портфельних, прямих, інституційних – державних та недержавних пенсійних фондів, страхових компаній, інститутів спільного фінансування різного типу – інвестиційних фондів та компаній, компаній з управління активами, держави (як співвласника та суб'єкта, що встановлює загальні правила гри на рівні країни, запроваджує механізми впливу для реалізації загальнодержавних цілей розвитку), територіальних громад (як співвласника та суб'єкта, що встановлює правила гри на рівні регіону, запроваджує механізми впливу для реалізації цілей регіонального розвитку).

Реалізація зазначеного потребує як важливу передумову нормальний перебіг інвестиційного процесу, належного розвитку ринкових інститутів: фінансових посередників (банківського сектору), фондового ринку та інфраструктури ринку (товарних та фондових бірж, системи забезпечення корпоративної власності (реєстратори, депозитарії), консалтингових, аудиторських фірм, інфраструктури підтримки інноваційної (технопарків, технополісів, технологічних інкубаторів, інформаційних, інжинірингових та сертифікаційних центрів, венчурних інноваційних фірм, лізингових компаній) та зовнішньоекономічної діяльності, поглиблення фінансово-промислової інтеграції, що суттєво збільшить потенціал соціально-економічної системи стосовно можливості залучення інвестиційних ресурсів.

Належного для пост- та неоіндустріальної (знаннєвої) економіки рівня організації й ефективності мають набути інститути й інфраструктура науково-технічного розвитку – науково-технічні інститути всіх секторів науки, патентно-ліцензійні установи, установи стандартизації, контролю якості.

Наслідком системного підходу держави до реалізації структурних та технологічних пріоритетів шляхом запровадження певного типу інвестиційної та промислової політики повинні бути: суттєве поліпшення технічних характеристик вітчизняної продукції, підвищення її внутрішньої і зовнішньої конкурентоспроможності, наповнення внутрішнього ринку конкурентоспроможною продукцією власного виробництва високого технологічного рівня відповідно до платоспроможного попиту населення та фірм, збільшення експорту такої продукції, відновлення існуючих та створення нових висококваліфікованих робочих місць; збільшення обсягу виробництва за рахунок зростання продуктивності праці в результаті застосування високопродуктивної техніки.

Найбільшою (з тенденцією до скорочення) залишається участь держави в капіталовкладеннях ресурсних (з низьким ступенем валової доданої вартості) галузей промислового виробництва – добувній (впала з 23,4 до 15,3%), виробництві та розподіленні електроенергії, газу, води (14,5–9,0%) (власником значних активів у цих галузях є держава) і незначна – у переробній (0,8–0,6%). Це не стимулює швидку модернізацію галузей глибшої переробки сировини (табл. 1).

Таблиця 1

Частка інвестицій в основний капітал промисловості за рахунок коштів державного бюджету, 2003–2007 рр., %*

Галузь	2003	2004	2005	2006	2007
Всього	7,0	10,5	4,1	5,5	5,6
Промисловість	8,5	8,8	3,6	5,6	4,4
Добувна	23,4	21,1	10,6	16,7	15,3
Переробна	0,8	0,7	0,2	0,4	0,6
У т.ч.:					
виробництво харчових продуктів, напоїв, тютюнових виробів	0,0	0,1	0,0	0,2	0,5
легка	6,0	1,1	0,6	0,7	1,4
оброблення деревини, виробництво виробів з деревини, крім меблів	0,3	0,3	0,7	0,1	0,1
целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	0,0	0,1	0,5	0,1	0,2
виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	4,8	–	2,8	1,4	–
хімічна та нафтохімічна	0,1	0,8	2,5	0,2	0,3
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	0,3	0,6	1,4	0,0	0,0
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	0,2	0,6	7,1	0,2	0,1
машинобудування	1,1	0,8	2,5	1,3	2,4
інші галузі промисловості	0,4	0,2	0,3	0,7	0,3
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	14,5	19,7	5,0	15,2	9,0

*Джерело: Статистичні збірники Держкомстату за відповідні роки

Інвестиційний потенціал прямо й опосередковано формується за рахунок збільшення ефективності функціонування підприємства. Разом з перспективністю кон'юнктури підприємства ці чинники створюють внутрішні передумови прискореного розвитку через більші можливості мобілізації інвестиційних ресурсів. Стійкий фінансово-економічний стан підприємств дає змогу реінвестувати частину прибутку, залучати кредити, емітувати цінні папери (акції, облігації, векселі) та розміщувати їх на фондовому ринку, тобто залучати на цілі розвитку дешевші інвестиційні ресурси, ніж у кредитному секторі, що особливо актуально в умовах недостатньої прибутковості бізнесу.

Рентабельність характеризує ступінь віддачі капіталу для інвесторів (резидентів і нерезидентів) та є індикатором для потенційних інвесторів. А оскільки основна мета підприємництва – отримання прибутку, незначні (порівняно з банківськими ставками) здебільшого показники рентабельності (у промисловості в 2001–2007 рр. – лише 3,7–5,8 %) не сприяють залученню інвесторів, спрямованих на швидке отримання прибутків. Тому подальше перебування у бізнесі підприємців усіх форм власності свідчить про наявність стратегічних інтересів у розвитку бізнесу, що супроводжується залученням інвестиційних ресурсів ринковим способом, реінвестуванням прибутку, здійсненням модернізації, переоснащення тощо.

Фінансові результати промисловості у 2001–2007 рр. суттєво покращилися (табл. 2). Рентабельність виробництва зростає, проте найбільшою вона була в галузях невисокого технічного укладу – добувній промисловості, металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів (переважно через субсидійну політику держави, стимулювання гірничо-металургійного комплексу в рамках економічного експерименту 2001–2004 рр.), виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції – з ринкових причини (через високий похідний попит

Таблиця 2

Фінансові результати (сальдо) промислових підприємств від звичайної діяльності до оподаткування, 2001–2007 рр.*

Галузь	Фінансовий результат, млрд. грн.					Рентабельність операційної діяльності, %				
	2001	2004	2005	2006	2007	2001	2004	2005	2006	2007
промисловість, усього	8,5	18,9	28,3	34,7	43,7	3,7	4,7	5,5	5,8	5,8
Добувна	3,3	3,0	6,1	5,4	8,2	11,5	8,5	14,4	9,2	11,4
Переробна У т.ч.:	6,7	17,2	20,9	23,9	32,7	4,2	5,4	5,3	5,5	5,9
виробництво харчових продуктів та тютюнових виробів	1,2	0,9	2,5	4,4	3,7	4,0	2,0	3,7	5,1	4,7
легка	0,06	-0,05	-0,07	-0,02	0,07	1,1	0,4	-0,2	0,2	0,7
оброблення деревини, виробництво виробів з деревини, крім меблів	0,01	0,08	0,1	-0,04	0,04	3,2	4,1	4,5	2,5	3,7
целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	0,5	0,7	0,9	0,7	0,7	8,9	7,7	6,4	6,3	5,0
виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	-0,2	2,6	1,4	1,2	1,4	1,4	4,9	4,1	3,6	3,5
хімічна та нафтохімічна	0,6	1,4	2,7	1,4	2,3	3,8	7,0	7,8	4,0	4,5
виробництво ін. неметалевої мінеральної продукції	0,3	0,6	0,9	1,3	3,3	5,9	6,3	6,8	9,5	13,4
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	2,6	9,2	10,1	12,7	15,7	5,1	9,2	7,2	8,5	8,3
машинобудування	1,4	1,6	2,2	1,9	5,1	4,0	3,1	3,4	2,6	4,3
Виробництво, розподілення електроенергії, газу та води	-1,4	-1,2	1,3	5,5	2,8	-1,0	-1,3	1,5	5,2	2,2

*Джерело [3, с. 84]

внаслідок зростання обсягів будівництва). У споживчих галузях, які не втримали конкурентних позицій на глобалізованому внутрішньому ринку (легка промисловість, оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів), а також високотехнологічному машинобудуванні показники рентабельності були низькими, що значною мірою обумовлене незавершеністю трансформаційних процесів у галузі. Згідно із статистичними даними, за формами власності значно покращилися фінансові результати приватних промислових підприємств, які також мали найбільшу рентабельність виробництва, державні підприємства працювали нестабільно з тенденцією до покращення.

Однак частина прибутку є інвестиційним джерелом лише для прибуткових підприємств. У 2001–2007 рр. частка збиткових промислових підприємств зменшилася в усіх підгалузях (табл. 3), крім виробництва та розподілення електроенергії, газу та води, де збиткові близько половини підприємств і сформувався найбільша частина збитків промисловості, а також добувної промисловості та підгалузі переробної – виробництво харчових продуктів, що значною мірою пояснюється адмініструванням

Таблиця 3

Збиткові підприємства за видами промислової діяльності, 2001–2007 рр.*

Галузь	Частка від загальної кількості, %					Сума збитків, млрд. грн.					Галузева структура збитків, %				
	2001	2002	2005	2006	2007	2001	2002	2005	2006	2007	2001	2002	2005	2006	2007
Промисловість, усього	41,1	41,8	36,5	34,7	33,4	10,5	11,3	8,9	11,2	13,2	100	100	100	100	100
Добувна	54,2	56,6	39,7	34,9	36,5	1,6	1,6	1,7	1,9	2,2	15,2	14,2	19,1	17,0	16,7
Переробна	40,0	40,5	35,2	33,8	32,2	4,7	6,7	5,4	6,9	8,2	44,8	59,3	60,7	61,6	62,1
У т.ч.:															
виробництво харчових продуктів, тютюнових виробів	47,1	45,2	26,6	34,4	33,2	1,1	1,3	1,3	2,0	2,4	10,5	11,5	14,6	17,9	18,2
легка	40,2	40,4	36,6	33,9	32,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	1,9	2,7	3,4	2,7	2,3
оброблення деревини, виробництво виробів з деревини, крім меблів	43,0	40,9	35,3	33,3	30,9	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	1,0	0,9	1,1	1,8	2,3
целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	33,9	33,2	35,9	33,7	33,5	0,1	0,1	0,2	0,3	0,5	1,0	0,9	2,2	2,7	3,8
виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	41,8	42,9	37,4	34,1	37,7	0,6	0,1	0,1	0,1	0,5	5,7	0,9	1,1	0,9	3,8
кімчна, нафтохімічна	36,7	41,5	33,8	34,7	33,7	0,5	1,1	0,6	0,6	0,6	4,8	9,7	6,7	5,4	4,5
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	42,9	45,2	36,1	33,2	30,9	0,3	0,4	0,3	0,3	0,5	2,9	3,5	3,4	2,7	3,8
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	38,5	41,6	36,0	34,5	32,8	0,4	1,1	1,0	0,9	0,7	3,8	9,7	11,2	8,0	5,3
машинобудування	35,9	38,4	33,3	33,3	30,8	1,1	1,8	1,3	2,0	2,0	10,5	15,9	14,6	17,9	15,2
Виробництво, розподілення електроенергії, газу, води	60,1	63,3	57,9	50,2	52,0	4,2	3,0	1,8	2,4	2,8	40,0	26,5	20,2	21,4	21,2

*Розраховано за [4, с.86]

цін на соціально значимі продукти харчування з боку держави, оптимізацією податків і підприємництвом у тіншовому секторі, та машинобудування, яке втратило по багатьох позиціях підтримку держави (призупинення 2005 р. стимулювання інвестицій через спеціальний режим інвестиційної діяльності ТПР, СЕЗ (ВЕЗ), у т.ч. науково-технічного спрямування, технопарків та їх часткове відновлення 2006 р.; сприяння розвитку судно-, авіабудування, сільськогосподарського машинобудування; непослідовна реалізація програм підтримки збуту, інноваційної та зовнішньоекономічної діяльності тощо.

В умовах глобалізованого простору товарів, капіталу і технологій особливого значення набуває питання ролі в інвестиційному процесі національної економіки і підгалузевих ресурсу іноземних інвестицій. Аналіз масштабів іноземного підприємництва в промисловості свідчить, що, незважаючи на суттєвий обсяг прямих іноземних

інвестицій (2003 р. із 6,8 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій в економіку України у промисловість спрямовано 3,4 млрд., або 50,0%, на початок 2007 р. їх частка скоротилися до 28,3%, а в абсолютному вимірі вони зросли вдвічі). Здебільшого вони були фінансовими (переуступкою прав власності) і не трансформувалися в адекватне нарощування основного капіталу: 2003 р. з цього джерела профінансовано 2,4% інвестицій в основний капітал промисловості. Попри те, що такі інвестиції в ідеалі повинні були створити масштабні передумови збільшення ефективності виробництва (інституційні, організаційні, фінансові, технологічні), на підприємствах у власності міжнародних організацій, юридичних осіб інших держав на 0,5–0,7% основних засобів промисловості 0,2–0,4% найманих працівників виробили 1,3–1,2% доходу при рентабельності, що перевищувала промисловий рівень (4,1–7,1%).

Суттєвим інвестиційним джерелом є амортизаційні відрахування. Позитивним є суттєве зменшення ролі цього джерела в інвестиційному процесі в усіх підгалузях, особливо у переробній та добувній промисловості (табл. 4). Тобто промислові підприємства, зокрема приватні, стали активно залучати ринковим способом неамортизаційні джерела розвитку в країні і закордоном – прибуток, додаткову емісію акції, продаж облігацій, кредити. Їх частка в інвестиціях в основний капітал промисловості 2001–2007 рр. зросла з 18,2 до 58,5%, найбільше – в переробній промисловості – з 11,3 до 66,5%. Через слабку інтенсивність процесу реформування енергогенерації, житлово-комунального господарства у виробництві, розподіленні електроенергії, газу та води амортизаційне джерело інвестиційного процесу залишається основним (96,6–94,5% інвестицій в основний капітал здійснено за рахунок амортизаційних відрахувань).

Таблиця 4

Співвідношення амортизації основних засобів та інвестицій
в основний капітал, 2001–2007 рр.*

Галузь	Амортизація (знос) основних засобів, млрд. грн.					Інвестиції в основний капітал, у фактичних цінах, млрд. грн.					Питома вага амортизаційних відрахувань у складі інвестицій в основний капітал, %				
	2001	2002	2005	2006	2007	2001	2002	2005	2006	2007	2001	2002	2005	2006	2007
Усього	39,2	41,6	56,9	63,1	83,4	32,6	37,2	93,1	125,3	188,5	20,2	11,8	61,1	50,4	44,2
Промисловість	11,2	12,1	17,1	19,8	26,7	13,7	15,1	35,0	44,8	64,3	81,8	80,1	48,9	44,2	41,5
У т.ч.:															
добувна	2,4	2,7	3,8	4,0	4,7	4,2	3,8	8,1	8,6	12,1	57,1	71,1	46,9	46,5	38,8
переробна	6,3	6,6	9,6	11,7	15,0	7,1	8,4	22,4	30,1	44,8	88,7	78,6	42,9	38,9	33,5
виробництво, розподілення електроенергії, газу та води															
	2,5	2,8	3,7	4,1	6,9	2,3	2,9	4,5	6,1	7,3	108,7	96,6	82,2	67,2	94,5

*Розраховано за даними Держкомстату за відповідні роки

Серед джерел інвестиційно-інноваційної діяльності у промисловості 2001–2007 рр. превалювали власні кошти: їх питома вага зросла із 71,1 до 84,6%, 2007 р. дещо зменшилася до 73,7%, що свідчить про важливість інновацій для збільшення конкурентоспроможності бізнесу. Негативним чинником є слабка диверсифікація інвестиційних джерел: другим найістотнішим джерелом були кредити – дорогий

інвестиційний ресурс, частка яких у фінансуванні 2001–2006 рр. впала з 12,6 до 8,5%, а 2007 р. – до 0,2%, суттєво знизилася частка інвестицій зарубіжних інвесторів – з 8,8 до 0,2%. Незначну частку фінансування становили держбюджет, місцеві бюджети і позабюджетні фонди, що свідчить про низьку результативність інститутів ринку та інфраструктури підтримки інноваційної діяльності на загальнодержавному і регіональному рівнях.

В інвестуванні наукових і науково-технічних робіт, навпаки, роль держави зросла з 10,8 до 34,0% у 2006 р., 2007 р. – впала до 22,8%) та зменшилася – інвестиційних ресурсів підприємств, організацій України (з 45,8 до 39,8%) та іноземних держав (більш ніж на половину – з 33,5 до 16,9% у 2006 р., у 2007 р. зросла до 22,4%), що свідчить про низьку ринкову ефективність вітчизняних науково-технічних розробок з тенденцією до покращення, орієнтацію підприємців на нескладні технологічні ланцюги, купівлю готових недорогих (і не передових) технологій.

Інвестиції в розвиток і модернізацію промислового комплексу 2002–2007 рр. зросли з 17,4 до 70,2 млрд. грн. Їх складовими є інвестиції: *в основний капітал* (збільшилися з 15,1 до 64,3 млрд. грн., їх частка – з 86,7 до 91,6%, в їх складі інноваційна складова становила 10,7–11,6%); *в інноваційну діяльність* (підвищилися з 3,0 до 10,8 млрд. грн., їх частка в загальні скоротилася з 17,3 до 12,9% у 2006 р., 2007 р. – зросла до 15,4%). Позитивним є значне переважання в складі цього напрямку (61,9–68,8%) витрат на придбання машин, обладнання, установок, інших основних засобів у рамках інноваційної діяльності); у *наукові й науково-технічні роботи* (зросла з 1,1 до 2,5 млрд. грн., їх частка в загальні скоротилася з 6,7 до 0,5% у 2006 р., у 2007 р. збільшилася до 3,6%). Така структура інвестицій у розвиток значною мірою свідчить про напрям розвитку промисловості, який не веде до масштабних технологічних трансформацій, а суттєво консервує застарілий технологічний уклад (табл. 5).

Таблиця 5

Структура фінансування відтворення і розвитку промисловості, 2002–2007 рр., %

Показник	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
У т.ч.:						
Інвестиції в основний капітал	86,7	86,4	88,2	87,6	93,9	91,6
У т.ч.						
основні засоби в рамках інноваційної діяльності	10,7	8,2	8,5	7,9	7,3	11,6
Інноваційно-інвестиційна діяльність	17,3	13,4	14,2	14,4	12,9	15,4
У в т.ч.						
придбання машин, обладнання, установок, інших основних засобів	61,9	61,2	59,9	54,8	56,6	68,8**
Наукові та науково-технічні розробки	6,7	8,4	6,1	5,9	0,5	3,6

*Розраховано за Статистичними даними Держкомстату України

**З 2007 р. у цій статті витрат враховується і вартість програмного забезпечення

Так, за період інтенсивного економічного розвитку України в 2001–2007 рр., коли обсяг реалізованої промислової продукції зріс у 1,9 раза, спостерігалось недостатньо адекватне з погляду на стан зносу основних засобів (59,3% у 2007 р.), збільшення інвестицій в основний капітал у 2,7 раза та зниження активності у сфері

інновацій: частка інноваційної продукції в обсязі реалізованої стабілізувалася на рівні 6,8–6,7%. При цьому найбільш інтенсивно інвестувалися галузі невисокого технологічного укладу: виробництво інших неметалевих мінеральних виробів – інвестиції в основний капітал зросли у 15,9 раза, обсяг реалізованої продукції – в 2,5 раза, оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів – відповідно, 8,0 і 4,1 раза, а високотехнологічні, як машинобудування, – у 3,6 і 3,5 раза. Як свідчать статистичні дані, обсяги інвестицій в основний капітал і фінансування інноваційної діяльності співвідносилися в 2003 р. як 6:1, 2006 – як 7:1, в 2007 р. – знову як 6:1, що недостатньо для технологічного прориву.

Отже, ринкові трансформації підприємств промисловості України принципово змінили систему ресурсного забезпечення інвестиційного процесу в цілому та його інноваційної складової. Вони все більше орієнтуються на ринкові джерела в країні і за кордоном – продаж цінних паперів, прибутки, кредити. Це стало можливим лише за умов суттєвого поліпшення фінансового стану підприємств, збільшення ефективності їх функціонування за рахунок оптимізації виробничих ресурсів та зростання їх продуктивності (основних засобів, чисельності зайнятих), підходів до організації виробництва і збуту. Це, в свою чергу, є наслідком серйозних інституційних перетворень: реформування відносин власності, знаходження консенсусу щодо цілей розвитку між усіма учасниками інвестиційного процесу. Однак лише цих ресурсів недостатньо для багатократної активізації інвестиційного процесу та набуття ним інноваційного вектору, адекватних потребам структурної перебудови і модернізації національної економіки та її провідних галузей.

У разі відсутності цілеспрямованої політики держави щодо стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності при наявності більш мобільних факторів виробництва і конкурентоспроможності (дешева робоча сила, достатнє співвідношення ціни та якості товарів, достатній попит на продукцію, вироблену в нескладних ланках технологічних ланцюгів (складальних), підприємництво в тіньовому секторі, надлишковість виробничих і невиробничих фондів (дає змогу екстенсивно розвивати виробництво, існувати за рахунок здачі в оренду приміщень і території); недостатня жорсткість законодавства з охорони довкілля (низькі витрати на природоохоронні заходи); більша потенційна ефективність, менша ризикованість і вартісність запровадження організаційних та соціальних інновацій замість технологічних; достатньо великий запас конкурентних науково-технічних напрацювань, зокрема у оборонно-промисловому комплексі та афільованих з ним галузях, здійснених за умов командно-адміністративної економіки; вигреш виробників, що експортують в єврозону, через суттєву ревальвацію євро протягом 2007–2008 рр.) підприємці з великою ймовірністю будуть використовувати саме їх, а не вартісні вкладання в капітал і ризиковані технологічні інновації.

Література

1. Данилишин Б. М. Інвестиційна політика в Україні: [монографія] / Данилишин Б. М., Корецький М. Х., Дацій А. І. – Донецьк: Юго-Восток, 2006. – 292 с.

2. Геєць В. Інновативно-інноваційний шлях розвитку – модернізаційний проект розвитку української економіки та суспільства початку XXI століття / В. Геєць //

Банківська справа. – 2003. – №4. – С.3–30.

3. Капітальні інвестиції в Україні за 2004 рік: стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2005. – 72 с.

4. Капітальні інвестиції в Україні за 2005 рік: стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2006. – 65 с.

5. Капітальні інвестиції в Україні за 2006 рік: стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2007. – 78 с.

6. Капітальні інвестиції в Україні за 2007 рік: стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2008. – 68 с.

7. Промисловість України у 2001–2007 роках: стат. зб. / Державний комітет статистики України. – К., 2008. – 305 с.

УДК 338.46 : 330.341.4

Я. В. Остафійчук

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ МІСТА КИЄВА*

Проаналізовано стан, тенденції та проблеми розвитку промисловості міста Києва, вплив процесів сервісизації економіки на просторову організацію промислового виробництва. Визначено стратегічні завдання промислової політики на середньострокову перспективу, пріоритетні напрями діяльності міської влади щодо забезпечення інтеграції сфери послуг і виробничої сфери.

Ключові слова: промисловість, сфера послуг, сервісизація.

Проанализировано состояние, тенденции и проблемы развития промышленности города Киева, влияние процессов сервисизации экономики на пространственную организацию промышленного производства. Определены стратегические задачи промышленной политики на среднесрочную перспективу, приоритетные направления деятельности городской власти относительно обеспечения интеграции сферы услуг и производственной сферы.

Ключевые слова: промышленность, сфера услуг, сервисизация.

The condition, tendencies and problems of development of the industry of Kiyiv city, influence of processes servicisation economy on the spatial organization of industrial production is analysed. Strategic problems of industrial policy on intermediate term

---

*Стаття підготовлена в рамках науково-дослідної роботи “Потенціал сфери послуг у стимулюванні розвитку регіонів шляхом формування міжрегіональних науково-освітньо-виробничих кластерів з урахуванням принципу поляризованого просторового розвитку”, що виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих як грант Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених.